

Branka Zihertl
OŠ „Starina Novak“
Beograd,

Stručni rad
„Obrazovna tehnologija“
2-3/2006.
UDK: 371.3

EGZEMPLARNA NASTAVA

Rezime: Egzemplarna nastava je novijeg datuma. Počeci ove nastave javljaju se tek 1951. godine. Naziv za ovu nastavu dao je nemački pedagog Marin Vagenštajn.

Polazni stav za organizaciju ove nastave je da se ogromna masa činjenica ne može savladati u okviru nastave. Ova nastava služi učenicima kao primer da sami mogu učiti analogne sadržaje.

U radu su date mogućnosti primene egzemplarne nastave u muzičkom vaspitanju. Prikazan je praktični primer obrade nastavne jedinice „Al je lep ovaj svet“ iz muzičke kulture za IV razred.

Ključne reči: Egzemplarna nastava muzičke kulture.

Egzemplarna nastava je novijeg datuma. Njene ideje mogu se naći između I i II svetskog rata, u nizu pedagoških pokušaja i pokreta koji su se kritički odnosili prema tradicionalnoj školi toga doba, predlažući promene u sadržaju obrazovanja, organizaciji nastave, nastavnim metodama. Pravi smisao ove nastave javlja se tek 1951. godine. Naziv joj je lansirao nemački pedagog Martin Vagenštajn.

Imenica egzemplar (exemplar) dolazi iz latinskog jezika i znači primer, uzorak. Egzemplarna nastava je uzorna nastava, nastava za primer. Za ovu nastavu se, pored odrednice egzemplarna, upotrebljava i odrednica paradigmatiska, koja je grčkog porekla i ima isto značenje – primerna, uzorna.

Osnovno polazište pobornika ove vrste nastave je bilo da se ogromna masa naučnih činjenica ne može savladati u okviru nastave. Tražilo se rešenje za uspešno savladavanje programa. Nađeno je u izdavanju

tipičnih sadržaja iz nastavnog programa određenog predmeta koji mogu biti reprezentativni primeri za odgovarajuće tematske cikluse. Te sadržaje nastavnik obrađuje uzorno. Takva obrada egzemplarnih nastavnih sadržaja služi učenicima kao primer da samostalno obrađuje analogne sadržaje. To je suština egzemplarne nastave.

Prva faza u pripremi egzemplarne nastave je selekcija sadržaja. Temeljno se proučava nastavni program za odgovarajući predmet. Uočavaju se sadržaji koji pripadaju istom tematskom krugu i oni koji imaju iste bitne karakteristike. Posle se, iz mase sličnog, isdvoji ono što je reprezentativno. Na kraju ove faze nastavnik pred sobom treba da ima dve grupe sadržaja – egzemplarne koji čine manju grupu i analogne (slične) koji čine veću grupu.

Druga faza u realizaciji ove nastave je obrada egzemplarnog sadržaja. Ona je suštinski značajna za ceo koncept. Nastavnik

uvek mora imati na umu da je njegova obrada model po kojem će kasnije raditi učenici. Ukoliko u modelu ima slabosti, one će se kasnije pokazati u samostalnom radu učenika. Cilj je ostvaren ako su učenici potpuno shvatili gradivo i ako su usvojili nastavnikov model obrade.

Treća faza je samostalan rad učenika. Učenicima se može dati isti zadatak za samostalan rad, a moguće je odeljenje podeliti na nekoliko grupa pa svakoj dati drugi zadatak.

U četvrtoj fazi se obnavljaju i sistematizuju svi sadržaji. Ova faza, u koju spada i proveravanje, omogućava i nastavniku i učenicima da ocene kvalitet samostalnog rada.

Dva su osnovna zadatka egzemplarne nastave:

- a. da omogući potpunu obradu sadržaja predviđenih nastavnim programom
- b. da osposobljava učenike za samostalno sticanje znanja.

Mogućnosti egzemplarne nastave su znatne i treba ih koristiti:

- a. ona omogućava da se opširnije nastavne celine, u kojima ima dosta sadržaja sa tipičnim sličnostima, uspešno i uzorno obrade
- b. znatno doprinosi osamostaljivanju učenika
- c. utiče na učenike da, u različitim sadržajima iste tematske celine, uočavaju sličnosti i razlike razvijajući svoju moć zapažanja i uopštavanja.

Egzemplarna nastava ima i slabosti:

- a. učenici uče po modelu, po obrascu koji im je dao drugi (nastavnik)

- b. teško je naći objektivne kriterijume za utvrđivanje tipičnih sadržaja
- c. postoji opasnost da se poistovećivanjem egzemplarnog i analognih sadržaja izjednače raznoliki delovi

Zaključak

Za obradu sadržaja iz preopširnih nastavnih programa potrebno je mnogo nastavnog vremena i ono se ne može povećavati jer su učenici i onako opterećeni. Izlaz je nađen u izdvajanju tipičnih sadržaja određenog predmeta koje nastavnik uzorno obrađuje. Takva obrada egzemplarnih sadržaja učenicima služi kao uzor da obrade analogne sadržaje.

U nastavi mnogih predmeta egzemplarna nastava može doći do punog izražaja već od trećeg razreda. U prvom i drugom razredu učenici su još mali i neosposobljeni

za zahteve koje nameće ova vrsta nastave. Srednja škola je može koristiti u svim predmetima. Ovu nastavu treba shvatiti kao putokaz za nove mogućnosti u stvaralačkom nastavnom radu.

PRIPREMA ZA ČAS

OPŠTI PODACI:

Nastavni predmet: *Muzička kultura*

Razred i odeljenje: VI

Datum realizacije časa: 01.12.2005.

Nastavna jedinica: Obrada F-dura na muzičkom primeru: *"Al' je lep ovaj svet"*
S. St. Mokranjac

TIP ČASA: Obrada

CILJ I ZADACI ČASA:

Vaspitni: Razvijanje ljubavi prema muzičkoj umetnosti pevanjem, sviranjem i slušanjem na času. Razvijanje saradnje i kolektivizma među učenicima.

Materijalni: Usvajanje lestvice F – dura; intonativno postavljanje tona b i njegovo mesto u lestvici (odgovarajući primeri). Osposobljavanje učenika za precizno izvođenje ritma iz notnog teksta. Učenje pesme– *"Al' je lep ovaj svet"* - S. St. Mokranjac.

Funkcionalni: razvijanje sposobnosti muzičkog izražavanja kroz pevanje i sviranje na dečjim muzičkim instrumentima. Savlađivanje pevanja pesama iz notnog teksta.

ELEMENTI ORGANIZACIJE ČASA

1. **Nastavne metode:** dijaloška, demonstrativna i metoda čitanja i rada na tekstu
2. **Nastavni oblici:** frontalni, individualni i grupni rad
3. **Nastavna sredstva:** klavir, dečiji muzički instrument
4. **Objekti:** učionica
5. **Vrsta nastave:** egzemplarna
6. **Uredaji i pomagala:** -
7. **Izvori:** udžbenik, notni materijal
8. **Evaluacija:** -

TOK ČASA

UVODNI DEO ČASA (oko 10 minuta)

- Emocionalno – psihološka priprema pevanjem pesme: *"Follow me"* – Nepoznati autor (pesma je ranije naučena po sluhu) poetskim tekstom i solmizacijom, čime se učenici raspevavaju i uvode u pevanje iz notnog teksta.
- Isticanje cilja časa, slušanje i doživljaj pesme *"Al' je lep ovaj svet"*.

GLAVNI DEO ČASA: (oko 25 minuta)

- Postavljanje F – dura u linijskom sistemu, oblašćenje stepena i polustepena (tako dolazimo do potrebe uvođenja snizilice u notni tekst).
- Obrada pesme: *"Al' je lep ovaj svet"* (napisati lestvicu na tabli i uočiti snizilicu iza violinskog ključa ili u notnom tekstu).
 - a. Čitanje teksta
 - b. Imenovanje tonova bez pevanja
 - c. Imenovanje tonova povezujući ih sa trajanjem nota – na jednoj tonskoj visini.
 - d. Solmizaciono pevanje sa ritmom uz taktiranje.
 - e. Otpevati pesmu poetskim tekstom uz taktiranje.
 - f. Doterivanje izražajnog pevanja.
 - g. Sviranje pesme na dečjim instrumentima.

ZAVRŠNI DEO ČASA: (oko 10 minuta)

- Sviranje i pevanje obrađene pesme i pokušaj stvaranja ritmičke pratnje za nju. Pevanje i ranije obrađenih pesama.
- Zadaci za učenike (podela sličnih sadržaja)

ZADACI ZA UČENIKE: nema

PROCENA – EVAULACIJA ČASA

(napomena za korekciju rada u sledećoj godini)

Metodologija rada podrazumeva da su na nekom od prethodnih časova ili u prethodnom razredu pevane i naučene (po

sluhu) pesme koje će poslužiti kao priprema za uvođenje novog tonaliteta. Sledećeg časa se prvo planira postavka F – dura na melodijskim instrumentima (metalofon, ham – frulica, blok – flauta) i sviranje pesme "Al' je lep ovaj svet" po sećanju pošto je prethodno otpevana, pa onda izlaganje učenika o novim tonalitetima.

AL' JE LEP OVAJ SVET

Музика: С. Ст. Мокрањац
Текст: Ј. Јовановић Змај

Moderato

mf Ал' је леи о - вај свей, он - де по - шок,
ов - де цвеш. *mp* Ал' је леи о - вај свей,
он - де по - шок, 1. ов - де цвеш. 2. ов - де цвеш.

PRIPREMA ZA ČAS

OPŠTI PODACI:

Nastavni predmet: *Muzička kultura*

Razred i odeljenje: VI

Datum realizacije časa: 08.12.2005.

Nastavna jedinica: "*Jeleno, devojko*" – narodna pesma iz Srbije

TIP ČASA: Obrada

CILJ I ZADACI ČASA:

Vaspitni: formiranje kulture slušanja muzike i usmeravanje na narodnu muzičku tradiciju

Materijalni: upoznavanje nove ritmičke figure (sinkope)

Funkcionalni: savlađivanje i pevanje pesme iz notnog teksta sa novom ritmičkom figurom

- isticanje cilja časa i slušanje brojalice i pesme "*Jeleno, devojko*" – narodna pesma iz Srbije

GLAVNI DEO ČASA: (oko 25 minuta)

- postavljanje sinkope na jednoj crti i u linijskom sistemu uz ritmičko objašnjenje
- obrada brojalice i pesme
- čitanje teksta
- imenovanje tonova bez pevanja
- imenovanje tonova povezujući ih sa trajanjem nota – na jednoj tonskoj visini
- solmizaciono pevanje sa ritmom uz taktiranje
- otpevati pesmu poetskim tekstom uz taktiranje

ZAVRŠNI DEO ČASA: (oko 10 minuta)

- sviranje i pevanje obrađene pesme
- slušanje: "*Sinkopacija*" Skota Džoplina
- zadati za obradu sličan materijal za sledeći čas

ELEMENTI ORGANIZACIJE ČASA

1. **Nastavne metode:** demonstracije i metoda rada i čitanja na tekstu
2. **Nastavni oblici:** frontalni i individualni rad
3. **Nastavna sredstva:** klavir, komplet ritmičkih udaraljki
4. **Objekti:** učionica
5. **Vrsta nastave:** egzemplarna
6. **Uređaji i pomagala:** -
7. **Izvori:** udžbenik, notni materijal
8. **Evaluacija:** -

ZADACI ZA UČENIKE: nema

PROCENA – EVAULACIJA ČASA

(napomena za korekciju rada u sledećoj godini)

Metodologija rada podrazumeva da su na nekom od prethodnih časova naučene po sluhu pesme koje će poslužiti kao priprema za uvođenje nove ritmičke figure. Sledećeg časa ćemo izvoditi osmišljene ritmičke deonice u kombinaciji sa pevanjem i sviranjem melodije, a zatim obraditi pesmu "*Na ranilu*" S. St. Mokranjac (problem sinkope).

TOK ČASA

UVODNI DEO ČASA (oko 10 minuta)

- emocionalno psihološka priprema pevanjem pesme "*Pravo prijateljstvo*" dečija pesma iz Austrije (pesma je ranije naučena po sluhu i iz nota)

JELENO, DEVOJKO

Народна из Србије

Allegro

mp Je - le - no, de - voj - ko, gde si si - noh bi - la?

Je - le - no, de - voj - ko, gde si si - noh bi - la?

*Јоване, чобане, била у дућану.
Јелено, девојко, шта ћеш у дућану?
Јоване, чобане, куповала свилу.
Јелено, девојко, шта ће теби свила?
Јоване, чобане, хоћу да с' удајем.
Јелено, девојко, би ли пошла за ме?*

Ритмички изговарати следећу бројалицу:

Тр - чи, њр - чи њр - чу - љак, ви - си, ви - си ви - су - љак.
Јед - ва че - ка њр - чу - љак да ош - ља - не ви - су - љак.

EXEMPLAR TEACHING

Abstract: Exemplar teaching is of recent date. The beginnings were in 1951. Marin Vagenštajn, a German pedagogue, gave it the name it.

The starting point of this type of teaching organization is the fact that a huge quantity of information can not be learnt within the teaching process. This type of teaching serves as an example of how analogue topics can be learnt.

The paper gives possibilities of exemplar teaching application in music teaching. A practical example of processing of a new music lesson for the fourth grade „*Al je lep ovaj svet*“ has been shown.

Key words: Exemplar teaching in music teaching.